

Sammanfattning av rapporten Hushållen under 35 år 1971 - 2005

Hushållens ekonomi på 35 år:

Konsumtionen har nära nog fördubblats sedan 1971, i fast penningvärde
Hushållen har fått mer pengar att röra sig med i och med att reallönerna stigit, inkomstskatten har sänkts och barnbidragen höjts. Vi konsumerar mer, men har samtidigt större skulder och tillgångar. Det är slutsatserna i rapporten "Hushållen under 35 år" som Institut för Privatekonomi på FöreningsSparbanken presenterar med anledning av att faktaskriften Fickekonomen fyller 35 år.

- Det är en relativt ljus bild som dagens analys visar, men det har inte alltid varit uppåt för hushållen, säger Ylva Yngveson, chef för Institutet. Vägen hit har varit en rejäl berg- och dalbana. Och fler får idag sin försörjning genom annat än arbete.

Hur har hushållens ekonomi förändrats? Vilka förutsättningar har blivit annorlunda?

Idag yrkesarbetar både män och kvinnor i hög utsträckning vilket har bidragit till att konsumtionen nästan kunnat fördubblas, räknat i fast penningvärde. Avskaffande av sambeskattningen, utbyggnad av barnomsorg och föräldraförsäkring har självklart haft stor betydelse för kvinnors möjligheter att yrkesarbeta.

- Samtidigt som inkomstskatterna har sänkts har de osynliga skatterna ökat kraftigt, konstaterar Ylva Yngveson. Skattetrycket är idag högre. I princip krävs två vuxna inkomstagare i ett barnhushåll för att få pengarna att räcka till. Men det kan också bero på att vi har vant oss vid en högre konsumtionsstandard

Vi lever längre idag, hela 5-6 år. Vi separerar i högre utsträckning och föder vårt första barn när vi är fem år äldre. Urbaniseringen har pågått hela perioden och fortsätter än idag. 25 procent av alla nyfödda föds i Stockholms län. Allt fler ungdomar fortsätter till högskolestudier och man studerar allt längre upp i ålder. I åldern 16-24 år var 60 procent sysselsatta 1971. 2004 hade andelen minskat till 43 procent. Sjukskrivningar, arbetslöshet och "förtidspensioneringar" är mer vanliga idag. Hela 21 procent av den vuxna befolkningen i arbetsför ålder fick sin försörjning från annat än arbete 2005, jämfört med 12 procent 1971. Att fler ska försörjas av färre har varit en realitet sedan 15 år tillbaka.

Vi konsumerar mer

1971 var maten den största utgiftsposten, nu är det bostaden som väger tyngst. Idag lägger vi mindre del av vår konsumtion på mat, kläder, tobak, möbler och husgeråd men en större del på bostad, hälso- och sjukvård samt bil. Totalt sett har hushållens konsumtion ökat. Räknat per individ är ökningen drygt 93 procent. Idag konsumerar vi för närmare 72 000 kronor mer per individ och år jämfört med 1971, räknat i fast penningvärde.

Vi är numera stora konsumenter av kommunikation. Mobiltelefoner, datorer och internet samt antalet tv-kanaler har förändrat vår vardag. Vi är ständigt nåbara och har minskat tiden radikalt för att nå information och utföra tjänster. Färg-TV introducerades 1 april 1970 och vi hade två program att välja emellan. Telefonen satt fast med sladd i väggen och hade nummerskiva istället för knappar. Vi lyssnade på LP-skivor och kassetter gjorde musiken mobil. Filmkameran var en super-8. Utgifterna för telefoni har stigit trettio gånger i kronor räknat, vilket motsvarar fem gånger omräknat i fast penningvärde.

Timlönen har stigit 40 procent

Lönerna har stigit en hel del under 35 år. En timlön för en arbetare inom gruv- och tillverkningsindustrin låg på 13,37 kronor 1971, men hela 121,10 kronor 2004. Omräknat till dagens penningvärde motsvarade timlönen 1971 85,57 kronor, en ökning sedan dess med 41,5 procent.

– Det har dock varit en ojämn ökningstakt och räknat efter inflation har reallönerna till och med minskat flera år, konstaterar Ylva Yngveson. Men de senaste åren har inflationstrycket varit lågt och löneökningar högre, vilket förbättrat löntagarna köpkraft.

Två stora skattereformer 1971 och 1990/1991

År 1971 slopades sambeskattningen av makar, vilket får räknas som en av de största skattereformerna under 1900-talet.

En annan stor förändring var skattereformen som genomfördes åren 1990-91. Samtidigt som marginalskatterna sänktes höjdes många punktskatter och nästan alla varor och tjänster blev momspliktiga. Det blev till exempel moms på energi och många fastighetstjänster, som tidigare varit momsbefriade. En hel del av de högre nettoinkomsterna efter skatt kom därför istället att gå till höjda boendekostnader.

Prisutveckling

Matmomsen sänktes för tio år sedan till 12 procent och det har förstås betytt lägre utgifter för hushållen.

- En barnfamilj som under dessa år köpt mat enligt våra beräkningar har haft lägre utgifter för maten med närmare 35 000 kronor på dessa tio år jämfört med om matmomsen stått kvar på 21 procent. Det har motsvarat ungefär 300 kronor per månad. Samtidigt ska vi komma ihåg att familjen fått betala mer i moms på boenderelaterade kostnader från 1991.

Några prisjämförelser mellan 1971 och 2005 i dagens penningvärde:

Vara	Pris 1971	1971, dagens pv	Pris 2006
Mjök, 1 l	1,30	8,32	7,90
Djupfryst kyckling, 1 kg	10	64	30
Herrgårdsost, 1 kg	13,75	88	95
Utelunch	7,75	49,60	64
Herrklippning	11,30	72,30	250
Eldningsolja, 1 kubikm	215	1 380	9 500
Bensin, 1 l	0,95	6,08	11

Boendet motsvarar drygt 28 procent

Idag lägger vi 28,4 procent av vår konsumtion på boende. 1971 var motsvarande andel cirka 20 procent. Tack vare låga räntor har dock inte boendekostnaderna ökat särskilt mycket de senaste åren och inflationen har kunnat hållas på en lägre nivå.

Ulla Samuel:

– Det är nästan ofattbart hur priset på eldningsoljan rusat i höjden. I fast penningvärde är det en ökning motsvarande sju gånger! Här gäller det att komma ihåg att inte enbart är råvarupriserna som blivit dyrare, utan mycket stor del av höjningarna förklaras av höjda energiskatter och därtill moms såväl på skatt som på råvara.

I landsorten har priset för en nyproducerad villa svängt kraftigt i förhållande till löneutvecklingen, men bara för att nu vara på ungefär samma nivå som 1975. Det behövs ungefär lika många årslöner idag som 1971 för att köpa det nybyggda huset. Ser vi däremot på det äldre radhuset i Storstockholm behövs det närmare tre årslöner mer jämfört med 1975.

Allt färre får bostadsbidrag

Den 1 januari 1995 höjdes bostadsbidragets inkomst- och hyresgränser senast. Därmed har de inte justerats upp i samma takt som löner och hyror de senaste åren. Bland annat på grund av detta har antalet hushåll med bostadsbidrag minskat betydligt.

Spara och låna

Det var svårt att få låna pengar på 70-talet. Sparlån var en gångbar produkt där man fick rätt att låna i förhållande till hur mycket man sparat. Beträffande hushållens finansiella tillgångar 1971, var banksparandet det vanliga och motsvarade över 60 procent. Statliga sparobligationer och premieobligationer stod för 10 procent och enskilda aktier för nära 14 procent. Fondsparandet hade bara pågått några år. Skattesparandet kom 1978, allemanssparandet 1984, båda med fonder som alternativ. I och med dessa subventionerade sparformer fann fonderna sin givna plats hos hushållen. Fördelningen av sparformer var betydligt jämnare 2005 än för 35 år sedan. Bank- och obligationssparande har halverats som andel.

Att spara till pensionen

Pensionssparande var tidigare till för dem med mycket höga inkomster. ATP-systemet skulle räcka för pensionerna. De som gjorde avdrag för pensionssparande gjorde det i första hand för att utnyttja de höga marginalskatterna. På 80-talet tog pensionssparandet fart för vanliga löntagare.

Hushållens tillgångar och skulder

Omräknat i dagens penningvärde har tillgångarna per invånare ökat från 104 000 kronor 1971 till 278 000 kronor 2005. Det är en ökning på 170 procent. I förhållande till disponibel inkomst har andelen finansiella tillgångar ökat från 88 till 187 procent. Under perioden har hushållen tredubblat sin skuldsättning till 1 767 miljarder kronor 2005. Räknat som andel av disponibel inkomst har skulderna också ökat, fast inte riktigt lika mycket som tillgångssidan.

Läs rapporten i sin helhet på www.fsb.se/privatekonomi